

Handläggare: Christina Österling
Telefon: 08-508 36 214

Till
Äldrenämnden

Skrivelse till kommunstyrelsen om att stoppa konkurrensutsättningen av äldreomsorgen med hänsyn till Riksrevisionens rapport 2008:21

Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Skrivelsen besvaras med äldreförvaltningens tjänsteutlåtande.

Gunnel Rohlin
direktör

Raili Karlsson
avdelningschef

Sammanfattning

Ann-Margarethe Livh (v) föreslår i en skrivelse till kommunstyrelsen att konkurrensutsättningen av äldreomsorg ska stoppas med hänsyn till Riksrevisionens rapport 2008:21. Äldreförvaltningens uppfattning är att det generellt finns bra förutsättningar för uppföljning, kontroll och insyn av verksamheter inom äldreomsorgen oavsett utförare. Det är dock viktigt att fortlöpande arbeta med att förbättra och utveckla verktygen för uppföljning och kontroll. Riksrevisionens rapport innehåller slutsatser och rekommendationer som avser regering, Socialstyrelsen och de länsstyrelser som utfärdar tillstånd för vård- och omsorgsboende. Riksrevisionen kommer att följa upp granskningen. När det gäller de ramavtal som äldrenämnden förvaltar finns i dag en bra uppföljning, kontroll och insyn. Äldreförvaltningen finner därmed inga skäl till att stoppa konkurrensutsättning av äldreomsorgen med hänsyn till Riksrevisionens rapport 2008:21.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom avdelningen för strategi och planering. Kommunstyrelsens pensionärsråd och äldrenämndens handikappråd har tagit del av ärendet den 3 februari 2009.

Bakgrund

Ann-Margarethe Livh (v) föreslår i en skrivelse till kommunstyrelsen att konkurrensutsättningen av äldreomsorg ska stoppas med hänsyn till Riksrevisionens rapport 2008:21. Av rapporten framgår att privata utförare inte alltid omfattas av Socialstyrelsens föreskrifter. Handlingar som upprättas är inte allmänna, till skillnad från kommunen. Den grundlagsskyddade meddelarfriheten saknas och det är oklart om anställdas yttrandefrihet är lika stark som i offentlig verksamhet. Även om entreprenadsavtalet innehåller en klausul om efterforskningskydd har arbetstagaren inget egentligt skydd, om skyddet inte står i anställningsavtalet. Sammantaget finns en risk för att missförhållanden inte upptäcks.

Med anledning av dessa allvarliga risker anser Ann-Margarethe Livh (v) att kommunstyrelsen bör besluta om att staden omedelbart avbryter alla upphandlingar inom äldreomsorgen. En analys måste göras av alla möjligheter att öka allmänhetens insyn och därmed öka möjlighet till en god kvalitet i enlighet med vad som framgår av Riksrevisionens rapport. Alla förfrågningsunderlag ska ha skrivningar som garanterar allmänhetens insyn enligt kommunallagen, entreprenörernas skyldighet att lämna upplysningar, vägledning och råd till enskilda samt att meddelarfrihet och meddelarskydd skrivs in i anställningsavtalen. Dessutom bör staden begära nödvändiga lagändringar som ökar insynen i privat verksamhet.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Utvecklingen med ett ökat antal utförare i äldreomsorgen innehåller många möjligheter men ställer också krav på uppföljning, kontroll och insyn oavsett utförare.

Uppföljning och kontroll

Verksamhet inom äldreomsorg följs upp och kontrolleras av Socialstyrelsen, länsstyrelsen och kommuner som upphandlar verksamhet. Inom Stockholms stad finns även äldreomsorgsinspektörer som kontrollerar verksamheten.

Äldrenämnden har i uppdrag att förvalta följande ramavtal:

- Köp av hemtjänst enligt socialtjänstlagen i ordinärt boende avseende såväl omvårdnads- och servicetjänster som städtjänster i ett kundvalssystem
- Köp av ledsagning och avlösning enligt LSS (Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade) och SoL (socialtjänstlagen) i ett kundvalssystem

- Köp av enstaka platser i särskilda boenden för personer över 65 år - Valfrihetsmodellen
- Köp av enstaka platser i särskilda boenden för personer över 65 år i form av korttidsvård och profilboende.

För att kunna förvalta ett ramavtal på ett bra sätt är en av förutsättningarna att det finns ett bra förfrågningsunderlag i botten. Äldreförvaltningen har i samarbete med stadsledningskontoret arbetat fram förfrågningsunderlagen till ovan nämnda ramavtal. Äldreförvaltningens uppfattning är att dessa förfrågningsunderlag har tydliga krav på kvalitet och insyn.

Modellen för äldreförvaltningens uppföljning och kontroll av dessa avtal är:

- **Individuppföljning** – biståndshandläggaren följer upp att den enskilde får beslutande insatser.
- **Verksamhetsuppföljning** – samtliga verksamheter som Stockholms stad har ramavtal med följs upp årligen. Syftet med verksamhetsuppföljningen är att få kunskap om vilka styrkor, svagheter och angelägna förbättringsområden som finns. När det gäller de verksamheter som Stockholms stad har ramavtal med är det en avtalsuppföljning.
- **Brukarundersökning** – genomförs regelbundet och är ett instrument för staden att få brukarnas uppfattning om tjänsterna håller en god kvalitet.
- **Uppföljning utifrån inkomna synpunkter och klagomål** – uppföljningens upplägg är beroende av synpunkterna/klagomålets art.
- **Fakturakontroll** - beställaren kontrollera och godkänner att fakturerat belopp överensstämmer med gjorda beställningar.
- **Ekonomisk uppföljning** - äldreförvaltningen har under 2008 utvecklat den ekonomiska uppföljningen av privata utföre. I uppföljningen ingår nu regelbunden kontroll av inbetalning av skatter och avgifter, granskning av årsredovisning inklusive revisionsberättelse, kontroll av att utföraren har giltig ansvarsförsäkring och vid behov görs fördjupad uppföljning. Detta görs alltid i samband med förlängning av avtal fr.o.m. 2008.

När det gäller ramavtal för driftentreprenad förvaltas dessa av respektive stadsdelsnämnd där verksamheten är belägen.

Insyn

I kommunallagen finns bestämmelser (3:19, 3:19a) om att kommuner och lands- ting som lägger ut verksamhet på entreprenad måste försäkra sig om att allmänheten har möjlighet att få insyn i verksamheten. Detta ska regleras i avtalet mellan

kommunen och entreprenören. Dessa bestämmelser i kommunallagen innebär att staden i sina entreprenadsavtal ska införa klausuler som ger staden rätt att begära ut material från entreprenören som i sin tur kan vara intressant för medborgare att ta del av. Förutom material med intresse för medborgarna ska staden försäkra sig rätten till att få del av det material som krävs för den egna uppföljningen av verksamheten. Sådant material kan i vissa fall vara av den typen att det bör sekretessbeläggas i de fall någon begär att få ut handlingar från staden.

I de senaste upphandlingarna som äldreförvaltningen genomfört i samarbete med stadsledningskontoret finns följande skrivning avseende allmänhetens rätt till insyn:

”Utföraren ska ge allmänheten insyn i verksamheten på de sätt som stadgas i 3 kap. 19 § kommunallagen, vilket innebär att staden har rätt att begära ut material från utföraren som kan vara intressant för medborgarna att ta del av.”

Meddelarfrihet

Regeringen har tidigare utrett frågan om yttrande- och meddelarfrihet för anställda i verksamheter med anknytning till det allmänna. En utredning ledde till förslag om en lag om skydd för privatanställdas yttrandefrihet. Någon lagstiftning genomfördes dock aldrig.

Utifrån ett beslut i Kommunstyrelsen 2008-02-20 (dnr 335-3891/2007) rekommenderar stadsledningskontoret att det i stadens avtal om vård- och omsorgstjänster används följande avtalsvillkor:

Personal som är anställd i verksamheten ska beträffande verksamhet som omfattas av avtalet ha i huvudsak samma meddelarfrihet som råder för motsvarande offentligt anställd personal. Denna meddelarfrihet ska dock inte omfatta uppgifter som avser affärsförhållande, eller som allmänt sett kan rubba konkurrensförhållande för entreprenören. Vidare råder det inte meddelarfrihet för uppgifter om enskildas personliga och privata ekonomiska förhållanden eller som rör säkerhet. I meddelarfriheten innefattas inte heller information som gäller pågående förhandlingar rörande löne- eller andra anställningsvillkor eller som är hemlig enligt lag.

Personer i ledande ställning i företaget, eller därmed jämförlig ställning omfattas inte av den här angivna meddelarfriheten.

Det åligger entreprenören att informera berörd personal om den meddelarfrihet som ska råda i verksamheten.

Sammanfattande slutsats

Äldreförvaltningens uppfattning är att det generellt finns bra förutsättningar för uppföljning, kontroll och insyn av verksamheter inom äldreomsorgen oavsett utförare. Det är dock viktigt att fortlöpande arbeta med att förbättra och utveckla verktygen för uppföljning och kontroll.

Riksrevisionens rapport innehåller slutsatser och rekommendationer som avser regering, Socialstyrelsen och de länsstyrelser som utfärdar tillstånd för vård- och omsorgsboende. Riksrevisionen kommer att följa upp granskningen.

När det gäller de ramavtal som äldrenämnden förvaltar finns i dag en bra uppföljning, kontroll och insyn.

Äldreförvaltningen finner därmed inga skäl till att stoppa konkurrensutsättning av äldreomsorgen med hänsyn till Riksrevisionens rapport 2008:21.

Bilaga

Skrivelse av Ann-Margarethe Livh (v) om att stoppa konkurrensutsättning av äldreomsorg med hänsyn till Riksrevisionens rapport 2008:21.